

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมของหลวงธรรมาภิมภตที่ทั้งต้นฉบับตัวเขียนและที่ตีพิมพ์แล้ว ตลอดจนเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า หลวงธรรมาภิมภตได้แต่งวรรณกรรมไว้ 14 เรื่อง และแยกออกเป็น 6 ประเภท โดยใช้คำประพันธ์ 4 ชนิดคือ โคลง กลอน กาพย์ และฉันท์ วรรณกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มีทั้งเนื้อหาที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน อันได้แก่วรรณกรรมนิทาน เรื่องต่าง ๆ และเนื้อหาที่แต่งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ ซึ่งมีทั้งวรรณกรรมนิราศ วรรณกรรมคำรา วรรณกรรมสดุดี วรรณกรรมที่ใช้ในพิธีการ และวรรณกรรมคำสอน

เมื่อพิจารณาวรรณกรรมนิทานของหลวงธรรมาภิมภตโดยละเอียดแล้ว ผู้วิจัยพบว่า หลวงธรรมาภิมภตได้นำเค้าโครง เรื่องนิทานต่าง ๆ ส่วนใหญ่มาจากชาดก และบทละครของเชกสเปียร์ จึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมของท่านมิได้เด่นด้วยความสามารถในการผูกเรื่องขึ้นมาเอง และพอมองเห็นได้ว่า วรรณกรรมนิทานของท่านยังไม่สมบูรณ์ในทุกด้าน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่างานของท่านก็มีลักษณะ เด่นที่น่าสนใจศึกษาดัง เช่น หลวงธรรมาภิมภตสามารถดำเนินเรื่องในวรรณกรรมนิทานต่าง ๆ ให้ราบรื่นต่อเนื่องกัน มีการแทรกบทพรรณนาต่าง ๆ ลงไปอย่างเหมาะสมในเนื้อเรื่อง นอกจากนี้ในวรรณกรรมนิทานบางเรื่อง ท่านก็ได้เพิ่มเติมรายละเอียดด้านโครงเรื่องและตัวละคร ด้วยการสร้างความขัดแย้งที่เด่นชัด เราใจ และมีผลทำให้การดำเนิน เหตุการณ์สม เหตุสมผล มีการคลี่คลายปมของเรื่องในตอนจบอย่างสมจริง เพื่อให้วรรณกรรมนิทานนั้นน่าสนใจมากขึ้น ดังที่ปรากฏอยู่ในเรื่อง กฎาหกคำฉันท์ นอกจากนี้การสร้างตัวละครบางตัวในวรรณกรรมนิทานของท่าน ยังมีลักษณะ เด่นและน่าสนใจ กล่าวคือ ตัวละครมีลักษณะสมจริง มีการแสดงความรู้สึกและพฤติกรรมตลอดจนแสดงความต้องการของปวงชนทั่ว ๆ ไป ดังที่ปรากฏในตัวละครสำคัญ คือ กฎาหก ในเรื่องกฎาหกคำฉันท์ และนางปอเที้ย ในเรื่องวินิฉวานิชคำฉันท์

ส่วนวรรณกรรมที่แต่งขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะนั้น หลวงธรรมาภิมณฑ์ก็สามารถแสดงสาระสำคัญของ เนื้อหาในแต่ละ เรื่องได้อย่างเด่นชัดและสามารถนำวรรณกรรม เหล่านี้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ในการแต่งวรรณกรรม เหล่านั้นได้จริง

อนึ่งวรรณกรรมของหลวงธรรมาภิมณฑ์มิได้มีเพียงคุณค่าในด้านความบันเทิงใจ และประโยชน์จาก เนื้อหาของวรรณกรรม เท่านั้น หากแต่ยังก่อปรด้วยคุณค่าในด้านความงาม ความไพเราะของภาษาที่ท่าน เรียบ เรียงขึ้นด้วยความประณีต อันเป็นคุณค่าในทางวรรณศิลป์ คุณค่าดังกล่าวนี้ เกิดจากความสามารถของท่านในการ เลือกใช้คำที่เด่นทั้งด้านเสียง และ ด้านความหมาย การใช้ความ เปรียบที่คมคาย สามารถแสดงภาพและอารมณ์อันลึกซึ้งได้เด่นชัด การเขียนบทพรรณนาได้มีชีวิตชีวาน่าประทับใจ โดยเฉพาะบทพรรณนาธรรมชาติ และการใช้คำประพันธ์ทุกประ เภทอย่างมีศิลปะจนสามารถสื่อ เนื้อหาของบทประพันธ์ได้ชัดเจน ตามที่ท่านต้องการ

กล่าวได้ว่าลักษณะที่เด่นที่สุดในวรรณกรรมของท่าน คือ บทพรรณนา โดยเฉพาะ บทพรรณนาธรรมชาติ ซึ่งปรากฏอยู่หลายแห่งทั้งในวรรณกรรมนิทาน และ วรรณกรรมประเภท ไม่มีตัวละคร และแต่ละแห่งก็มี เนื้อความค่อนข้างยาว มีความไพเราะราบรื่น ได้ใจความดี ด้วยการใช้อ้อยคำที่ไพเราะงดงามทั้งด้าน เสียงและความหมายตลอดจนการใช้ความ เปรียบต่าง ๆ อันแสดงถึงความตั้งใจ และความพิถีพิถันเป็นพิเศษของผู้แต่ง ดังปรากฏเด่นที่สุดในเรื่อง กฎาทกคำฉันท์

ด้านลักษณะคำประพันธ์นั้น ผู้วิจัยพบว่า หลวงธรรมาภิมณฑ์มีความสามารถในการ แต่งคำประพันธ์ให้ไพเราะได้หลายชนิด ทั้ง โคลง กลอน กาพย์ และฉันท์ และที่เด่นเป็นพิเศษ คือ คำประพันธ์ประเภทกาพย์ และฉันท์ ที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะกาพย์ที่ปรากฏใน เรื่องกฎาทกคำฉันท์ และคำฉันท์ดุชฎีสัง เวยกล่อมพระ เสวตรวชิรพาหะนั้นผู้แต่งสามารถใช้กาพย์ในการถ่ายทอด เรื่องราวและแสดงอารมณ์ได้เด่นชัดมาก ส่วนคำประพันธ์ประเภทฉันท์ซึ่งนับว่า เป็นคำประพันธ์ชนิดที่แต่งยากกว่าคำประพันธ์อื่น ๆ นั้น หลวงธรรมาภิมณฑ์ก็สามารถแต่งได้ไพเราะ ราบรื่น ทั้งยังใช้ฉันท์ในการแจกแจง เนื้อหาต่าง ๆ ทั้งการเล่าเรื่องราวและแสดงอารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ ได้อย่างสะ เทือนใจ ดังปรากฏเด่นที่สุดใน เรื่อง กฎาทกคำฉันท์

ถึงแม้ว่าวรรณกรรมของหลวงธรรมาภิมณฑ์จะมิได้รับการตีพิมพ์แพร่หลาย เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เหมือนกับวรรณกรรมของกวีที่มีชื่อเสียงหลายท่าน แต่เมื่อศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมของท่านอย่างละเอียดแล้ว ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมของท่านให้ทั้งความบันเทิงใจ ความรู้ในเชิงวิชาการ และการบันทึก เหตุการณ์ รวมทั้งให้ความประทับใจด้วยคุณค่าในเชิงวรรณศิลป์อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมและศึกษาเชิงวิเคราะห์ผลงานของหลวงธรรมาภิมณฑ์ในด้านรูปแบบ เนื้อหา และศิลปะการประพันธ์ รวมทั้งแสดงคุณค่าในวรรณกรรมของท่านด้วย ผู้วิจัยจึงใคร่เสนอแนะผู้ที่มีความสนใจในวรรณกรรมได้ลองศึกษาค้นคว้าผลงานของกวีท่านอื่น ๆ ซึ่งมีคุณค่า แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย ซึ่งอาจจะค้นคว้าข้อมูลได้จากห้องอ่านหนังสือโบราณของหอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย